U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci **žalobce: T. P.**, zast. JUDr. Petrem Kočím, Ph.D., advokátem se sídlem Opletalova 1535/4, Praha 1, proti žalovanému: **Nejvyšší soud ČR**, se sídlem Burešova 571/20, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 27. 4. 2011, č. j. 29 A 4/2011 – 40, vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 7 Ans 5/2011, v řízení o námitce podjatosti proti soudcům Nejvyššího správního soudu JUDr. Jaroslavu Hubáčkovi a JUDr. Ludmile Valentové,

takto:

Soudci Nejvyššího správního soudu JUDr. Jaroslav Hubáček a JUDr. Ludmila Valentová **nejsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 7 Ans 5/2011.

Odůvodnění:

Nejvyššímu správnímu soudu byla dne 22. 7. 2011 postoupena Krajským soudem v Brně kasační stížnost proti jeho rozhodnutí ze dne 27. 4. 2011, č. j. 29 A 4/2011 – 40. Nejvyšší správní soud následně poučil účastníky řízení, že v dané věci bude v souladu s rozvrhem práce rozhodovat 7. senát ve složení JUDr. Jaroslav Hubáček, JUDr. Eliška Cihlářová a JUDr. Karel Šimka, a že v případě dlouhodobé nepřítomnosti některého ze jmenovaných soudců může být senát doplněn některým ze soudců 5. senátu, kterými jsou JUDr. Ludmila Valentová, JUDr. Lenka Matyášová a JUDr. Jakub Camrda. Současně byli účastníci řízení poučeni o možnosti uplatnit námitku podjatosti proti uvedeným soudcům.

Žalobce tohoto práva využil a dne 27. 7. 2011 bylo Nejvyššímu správnímu soudu doručeno jeho podání, v němž namítl podjatost vůči soudcům JUDr. Jaroslavu Hubáčkovi a JUDr. Ludmile Valentové. Tato námitka podjatosti byla v souladu s rozvrhem práce předložena dne 13. 9. 2011 k posouzení 9. senátu zdejšího soudu.

Žalobce v podání vyjádřil pochybnosti o nepodjatosti jmenovaných soudců, a to jak ve vztahu ke své osobě, tak i vzhledem k předmětu řízení. Uvádí, že je soudcům JUDr. Hubáčkovi i JUDr. Valentové bezpochyby známo, že se osobně zasloužil o zveřejnění informace o jejich dřívějším členství v Komunistické straně Československa (dále jen „KSČ"), a tedy je dán důvodný předpoklad pro to, aby tito soudci pociťovali k žalobci averzi, která se může promítnout do jejich rozhodnutí ve věci. Vzhledem k projednávané materii – zveřejnění údajů o členství soudců Nejvyššího soudu v KSČ ke dni 17. 11. 1989 – by současně byli jmenovaní soudci takto nepřímo soudci ve vlastní věci.

Z uvedených důvodů navrhuje žalobce vyloučení JUDr. Jaroslava Hubáčka a JUDr. Ludmily Valentové z projednávání věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 7 Ans 5/2011.

Ke vznesené námitce podjatosti se vyjádřili oba jmenovaní soudci zdejšího soudu. JUDr. Hubáček ve svém vyjádření poukázal na nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, v němž Ústavní soud vyslovil řadu zásadních názorů, pod jejichž zorným úhlem má být posuzována podjatost soudců ve vztahu k jejich členství v KSČ ke dni 17. 11. 1989. Dále uvedl, že přestože nemá k věci samé, k účastníkům ani jejich zástupcům žádný vztah, v zájmu vyřešení pochybností žalobce ponechává na posouzení příslušnému senátu Nejvyššího správního soudu, zda jej z projednávání a rozhodnutí této právní věci vyloučí.

JUDr. Valentová uvedla, že k účastníkům řízení ani k jejich zástupcům nemá žádný vztah. V zájmu odstranění pochybností žalobce v této věci však nechává na rozhodnutí příslušného senátu Nejvyššího správního soudu, zda ji z projednávání věci vyloučí či nikoliv.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."), jako základní procesní předpis správního soudnictví, upravuje v ustanovení § 8 otázku vyloučení soudců a dalších osob z projednávání a rozhodnutí ve věci. Podle odst. 5 tohoto ustanovení může účastník řízení nebo osoba zúčastněná na řízení namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočníka nebo znalce. Takovou námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být odůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. O vyloučení soudce rozhoduje Nejvyšší správní soud po jeho vyjádření.

Garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soud, je neodmyslitelnou součástí práva na spravedlivý proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nestrannost a nezaujatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a právní stát.

Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o níž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěží nalezla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat šíře, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04).

Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů dle ustanovení § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, dle které nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci; příslušnost soudu i soudce přitom stanoví zákon (čl. 38 Listiny základních práv a svobod). Proto je postup, kterým je věc zákonnému soudci odnímána a přikázána jinému, nutno bezpodmínečně vnímat jako postup zcela výjimečný. Nestranné a nezaujaté rozhodování soudců je totiž jedním z pilířů demokratické společnosti. K vyloučení soudce z projednávání a rozhodnutí ve věci lze proto přistoupit pouze ve zcela výjimečných případech a ze závažných důvodů, které danému soudci reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě.

Nejvyšší správní soud se nejprve s ohledem na závěry vyslovené v rozhodnutí zdejšího soudu ze dne 18. 5. 2006, č. j. Nao 32/2005 – 35, zabýval tím, zda je oprávněn rozhodnout o námitce podjatosti ve vztahu k oběma jmenovaným soudcům, či pouze ve vztahu k soudci JUDr. Jaroslavu Hubáčkovi, kterému byla věc dle rozvrhu práce přidělena. Dle závěrů uvedených v citovaném rozhodnutí platí, že v případě, kdy je *„účastníkem vznesena námitka podjatosti všech soudců určitého soudu, a přitom je již zřejmé, kterému soudci (soudcům) je či bude věc přidělena, je účelné se zabývat otázkou podjatosti jiných než těchto soudců jen za předpokladu, že u nich bude shledán důvod k vyloučení (...) I při posuzování námitky podjatosti totiž nutno respektovat zásadu hospodárnosti řízení, která v daném případě velí postupovat*

tak, aby podjatost jednotlivých soudců byla prověřována jen dotud, dokud se nenajde potřebný počet soudců, kteří jsou ve vztahu k věci nepodjatí a kteří tedy ve věci mohou jednat a rozhodovat.“ Z výše uvedeného lze tedy shrnout, že ustanovení § 8 s. ř. s. neomezuje možnost vznést námitku podjatosti proti soudci, který je zastupujícím členem senátu, Nejvyšší správní soud však v citovaném rozhodnutí omezil okruh osob, o jejichž vyloučení na základě vznesené námitky bude rozhodovat, a to na základě kritéria hospodárnosti řízení a účelnosti jeho vedení. Devátý senát Nejvyššího správního soudu tato hlediska aplikoval na nyní posuzovanou věc a dospěl k závěru, že v dané věci je vzhledem ke skutkovému a právnímu rámci případu možné a vhodné rozhodnout též o námitce podjatosti vznesené proti soudkyni, která je zastupujícím členem senátu.

JUDr. Ludmila Valentová je dle platného rozvrhu práce Nejvyššího správního soudu členkou pátého senátu zastupujícího členy sedmého senátu. Žalobce byl o možnosti jejího případného zastoupení ve věci poučen a právě na základě tohoto poučení vznesl i vůči ní námitku podjatosti. Přestože tedy JUDr. Valentová není aktuálně členem senátu, který o věci rozhoduje, její rozhodování ve věci přichází v úvahu a je jmenovitě předpokládáno rozvrhem práce. Námitku podjatosti vznesenou proti ní za uvedených okolností je proto nutno odlišit od situace, kdy je plošně namítána podjatost všech soudců určitého soudu, jejichž případné rozhodování ve věci je dovozováno pouze z důvodu jejich teoretického postupného zastupování v rámci celého soudu.

Z hlediska hospodárnosti řízení není v dané situaci důvod odkládat rozhodnutí o námitce podjatosti na okamžik, kdy by se stala členem senátu rozhodujícího ve věci samé. Případný odklad rozhodnutí by byl z hlediska hospodárnosti opodstatněný, pokud by např. u každého ze soudců byly namítány jiné důvody jejich vyloučení, případně, pokud by skutkové okolnosti u každého z nich musely být posuzovány odlišně, či jiné subjektivní důvody by činily posouzení vyloučení zastupujícího soudce výrazně složitějším a časově náročnějším, což by vedlo k protahování řízení, v němž prozatím tento soudce nerozhoduje. V projednávané věci jsou však tvrzené důvody podjatosti, skutkový stav i subjektivní postoj obou soudců totožné, Nejvyšší správní soud proto posoudil tvrzené důvody podjatosti jak ve vztahu k rozhodujícímu soudci JUDr. Hubáčkovi, tak ve vztahu k zastupující soudkyni JUDr. Valentové.

Oba důvody namítané podjatosti ze strany žalobce jsou spojeny s bývalým členstvím JUDr. Hubáčka a JUDr. Valentové v KSČ.

Úvodem je proto nezbytné stručně připomenout, že jak Nejvyšší správní soud, tak i Ústavní soud setrvale judikují, že poukaz na členství určitého soudce v KSČ ke dni 17. 11. 1989 není bez dalšího důvodem pro jeho vyloučení z projednávání a rozhodnutí věci. K tomu, aby byla založena podjatost soudce ve smyslu ustanovení § 8 s. ř. s. z důvodu jeho členství či kandidatury na člena KSČ,

by musely přistoupit i další okolnosti, specifické pro každou projednávanou věc. Nejvyšší správní soud se proto dále zaměřil na zkoumání, zda v posuzovaném případě jsou v návaznosti na tvrzení žalobce splněny další předpoklady pro to, aby jmenovaní soudci byli v souladu se zákonnými ustanoveními a judikaturou týkající se dané otázky vyloučeni z projednávání a rozhodnutí ve věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 7 Ans 5/2011.

Žalobce opírá svoji námitku podjatosti jednak o tvrzenou averzi jmenovaných soudců vůči jeho osobě, kdy tuto dovozuje ze skutečnosti, že se osobně zasloužil o zveřejnění seznamu soudců s komunistickou minulostí, a dále o tvrzení, že vzhledem k tomu, že oba jmenovaní soudci byli v minulosti členy KSČ, rozhodovali by v konečném důsledku nepřímo ve své vlastní věci.

V projednávané věci nelze pominout nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, týkající se zveřejňování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, na který žalobce odkazuje. Tento zajisté průlomový nález Ústavního soudu se sice nezabýval přímo otázkou vztahu možné podjatosti soudce v souvislosti s jeho členstvím v předlistopadové KSČ, avšak v jeho intencích, a to i s ohledem na širší společenskou debatu, kterou vyvolal, je nutné věc posuzovat.

Ústavní soud pod bodem 27 citovaného nálezu vyslovil, že „*lze si v konkrétnostech představit mnoho případů, ve kterých by informace o soudcově členství v KSČ mohla vyvolat (na první pohled) objektivní obavu z podjatosti soudce. Kupříkladu, pokud by soudce – člen KSČ ke dni 17. 11. 1989 rozhodoval o povinnosti státního orgánu zveřejnit údaje o členství jiného soudce v KSČ, mohly by být naplněny důvody usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 2336/08, že případný závěr o podjatosti soudců musí být opřen „o existenci jejich vlastního konkrétně definovatelného zájmu na výsledku řízení“. **Rozhodující soudce by si totiž poté byl s to představit, že jestliže by rozhodl o poskytnutí předmětných údajů, mohl by být i on sám takto prezentován veřejnosti.** Mohlo by se tak jednat o rozhodnutí sui genesis **ve vlastní věci v budoucnu*** [zvýraznění doplněno NSS] *(porušení esenciálního principu nemo iudex in causa sua)*“. Nelze tedy konstatovat, že by Ústavní soud v citovaném nálezu vyslovil, že by soudce, který byl členem předlistopadové KSČ, byl vyloučen z projednávání věci *a priori* pouze z titulu svého členství.

Ústavní soud v citovaném nálezu jako možný důvod objektivní podjatosti připustil situaci, kdy by rozhodující soudce byl osobně zainteresován na výsledku řízení, tzn. v případě rozhodnutí o povinnosti státního orgánu poskytnout údaj o členství v KSČ by i on sám mohl být v těchto souvislostech v budoucnu takto prezentován veřejnosti. Proto je třeba s ohledem na podstatu námitek důsledně rozlišovat situace, kdy daný soudce údaje o své politické příslušnosti dosud neposkytl, od situací, kdy informace o aktuální či minulé politické příslušnosti daného soudce již dříve byla poskytnuta a vešla ve známost.

Kasační soud ověřil ze spisu Nejvyššího správního soudu sp. zn. Tm 6/2010 (který se týká mimo jiné i žádosti žalobce o poskytnutí informace dle zákona o svobodném přístupu k informacím ve věci členství soudců Nejvyššího správního soudu v jakékoliv politické straně nebo politickém hnutí), že oba jmenovaní soudci poskytli dne 9. 12. 2010 předsedovi zdejšího soudu na jeho žádost požadovanou informaci a tato informace byla následně v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím žadatelům poskytnuta a zveřejněna; výše uvedené je ostatně žalobci známo. Mimo jiné se tato informace stala veřejně známou i publikací na webových stránkách žalovaného (www.justice.cz), tak i na webových stránkách žalobce (http://www.pecina.cz/soudci).

V nyní posuzované věci tak v intencích shora citovaného nálezu Ústavního soudu není opodstatněna obava žalobce, že by jmenovaní soudci mohli být při rozhodování o povinnosti Nejvyššího soudu zveřejnit údaje o členství soudců v KSČ ke dni 17. 11. 1989 ovlivněni svými vlastními zájmy v tom smyslu, že by vztahovali budoucí důsledky tohoto rozhodnutí ke svým osobám. Žalobce neuvedl žádné další důvody, pro které by se bylo možno domnívat, že by mohlo v dané věci dojít k porušení zásady *nemo index in causa sua*.

Jestliže tedy žalobce neuvedl a ani v posuzované věci nevyšly najevo žádné jiné skutečnosti, které by nasvědčovaly existenci konkrétního zájmu soudců JUDr. Hubáčka a JUDr. Valentové na výsledku řízení a odpadl-li rovněž i důvod, pro který by bylo možno dovodit ve smyslu shora citovaného nálezu Ústavního soudu porušení zásady *nemo index in causa sua*, nelze z tohoto důvodu přistoupit k vyloučení těchto soudců z projednávání a rozhodnutí věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 7 Ans 5/2011.

Pro úplnost lze rovněž poukázat na to, že ve věci vedené Nejvyšším správním soudem pod sp. zn. Nao 102/2010, v níž bylo rozhodováno o podjatosti členů 3. senátu tohoto soudu ve věci týkající se taktéž zveřejnění informace o komunistické minulosti soudců Vrchního soudu v Olomouci, to byl právě žalobce, kdo trval na projednání věci 3. senátem zdejšího soudu, ačkoliv někteří členové třetího senátu NSS sami požádali o vyloučení z projednání věci. Žalobce přitom uplatnil zcela opačnou argumentaci než v právě posuzované věci („*tato obava nyní pominula, neboť shora zmíněná skutečnost o minulost obou soudců se stala veřejně známou a nemůže tedy u soudců vyvolat obavy o to, že rozhodnutí svými důsledky zasáhne je samotné: jejich účast na rozhodování o obou kasačních stížnostech přestala protiřečit právní zásadě nemo iudex in causa sua a vyloučení těchto soudců by naopak porušovalo ústavní právo účastníků řízení na zákonného soudce*“, viz sdělení žalobce k vyrozumění Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2010, č. j. Nao 102/2010-123, ze dne 21. 12. 2010*).*

Obavu žalobce, že by důvod podjatosti, tj. žalobcem tvrzenou averzi uvedených soudců, měla způsobit právě skutečnost, že se, jak tvrdí, o zveřejnění oné informace „osobně zasloužil“, Nejvyšší správní soud nesdílí.

V souladu s judikaturou Ústavního soudu má být vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Současně však platí, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního.

Důvodem pro vyloučení z projednání a rozhodnutí věci proto nemůže být sám o sobě subjektivní pocit žalobce, že k němu jmenovaní soudci cítí averzi. K jeho subjektivní obavě Nejvyšší správní soud uvádí, že soudce v demokratickém státě musí být připraven na kritiku své osoby i rozhodování, což plyne ze samotné podstaty kontradiktornosti soudního řízení. Soudce musí být srozuměn s tím, že proti jeho rozhodnutí bude jedna ze stran soudního sporu brojit opravnými prostředky, či že účastník řízení může přistoupit k využití jiných zákonných prostředků, kterými se bude snažit dát najevo nespokojenost s jeho rozhodnutím. Soudce musí vnímat tyto kroky účastníků v profesionální a nikoliv osobní rovině. Rovněž musí být soudce srozuměn se zvýšeným zájmem účastníků o jeho životní zkušenosti a případně i další aspekty jeho minulosti, které se přirozeně mohou promítnout do jeho hodnotových postojů a tím i rozhodovací činnosti. Soudce musí za všech okolností postupovat při rozhodování věci profesionálně, to mimo jiné znamená i v případě, kdy zjistí důvod své podjatosti, oznámit takovou skutečnost předsedovi soudu dle ustanovení § 8 odst. 3 s. ř. s.

O nestranném a profesionálním přístupu uvedených soudců svědčí jejich přístup k žádosti předsedy soudu o poskytnutí požadované informace (viz spis sp. zn. Tm 6/2010), kdy byli zcela srozuměni s účelem, pro který tuto informaci předseda soudu žádá. V této souvislosti považuje kasační soud za vhodné zdůraznit, že poskytnutí předmětné informace není podmínkou výkonu funkce soudce ve smyslu ustanovení § 60 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Předseda Nejvyššího správního soudu nedisponoval údaji, které se týkaly případného členství soudců Nejvyššího správního soudu v politické straně či politickém hnutí, a proto bylo poskytnutí požadované informace zcela v moci jednotlivých soudců. Tvrzení žalobce, dle kterého má za to, že namítaná averze uvedených soudců plyne ze skutečnosti, že se „osobně zasloužil o zveřejnění uvedené informace“, považuje proto kasační soud za nepřiměřené a poněkud nadnesené. Dále o profesionálním přístupu uvedených soudců svědčí jejich písemné vyjádření v nyní projednávané věci. Oba jmenovaní soudci ve svých vyjádřeních výslovně uvedli, že k věci, k účastníkům řízení ani k jejich zástupcům nemají žádný vztah.

9. senát Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že není dán žádný objektivní důvod, proč by soudci JUDr. Jaroslav Hubáček a JUDr. Ludmila Valentová nemohli věc nestranně a objektivně rozhodnout.

Vzhledem k tomu, že v posuzované věci nebyly předestřeny žádné další důvody, pro které by bylo možno pochybovat o nepodjatosti JUDr. Hubáčka a JUDr. Valentové, lze uzavřít, že námitky podjatosti vznesené vůči těmto soudcům žalobcem jsou nedůvodné. Proto Nejvyšší správní soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. září 2011

JUDr. Radan Malík
předseda senátu